

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดเวฬุวัน จังหวัดนครสวรรค์
**Learning Activities for Strengthening Active Buddhist Characteristics of Upper
Primary Students at Wat Weruwan School, Nakhon Sawan Province**

พระมหาวิรัตน์ รุ่งเป้า, ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Phramaha Wirat Rungpao, Nattachet Phulcharoen
Naresuan University, Thailand
E-mail: wiratr63@nu.ac.th

Received: 06 December 2024; Revised: 20 December 2024; Accepted 22 December 2024
© The Author(s) 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 14 คน กับครูผู้สอนสาระวิชาศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนวัดเวฬุวันจังหวัดนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2567 โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยมี 3 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์สถานการณ์ปัจจุบันและปัญหาเรียนรู้ความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย 2) คู่มือการจัดการเรียนรู้เพื่อเป็นพลเมืองต้นรู้ด้วยหลักสัปปุริสธรรม 3) แบบประเมินการสังเกตการณ์ทำกิจกรรมกับแบบสัมภาษณ์หลังจากทำกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์ปัจจุบันครูผู้สอน นักเรียนอยากได้เนื้อหาที่เข้าใจง่าย เวลาเรียนรู้พระพุทธศาสนาไปแล้วไม่รู้จะนำไปใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างไร เนื้อหามีความเข้าใจยากเลยไม่รู้หัวใจหลักของพุทธศาสนาที่แท้จริงว่ามันคืออะไร และนักเรียนประสบปัญหาในการเรียนมีเนื้อหาที่เข้าใจยาก ทำให้สับสนคำ คำศัพท์ทางพุทธศาสนาที่แปลเป็นภาษาพูดคืออะไรทำให้การเรียนเข้าใจยาก และก็ไม่รู้ว่าศาสนาจะช่วยขัดเกลาคนได้จริงมั้ย เลยไม่รู้ว่าจะเรียนไปทำไมเพราะในหลายๆ เรื่องมีแต่เรื่องเสื่อมเสีย และผลการพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย มีความรู้ความเข้าใจจากหลังธรรมทั้ง 7 โดยรวม คือ เข้าใจความเป็นธรรมดาของชีวิต รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักพอประมาณ รู้จักเวลา รู้จักการอยู่ร่วมกัน รู้จักความแตกต่าง

ของบุคคล เป็นกุศลธรรมที่ทำให้บุคคลเป็นคนดี โดยไม่ขึ้นอยู่กับชาติกำเนิด ครูผู้สอนกล่าวว่านักเรียนมีการเรียนรู้ได้ไว เข้าใจความเป็นธรรมชาติของชีวิต เข้าใจสังคมสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีเนื้อหาที่ควบคุมและกระชับ ไม่ยากสำหรับนักเรียนประถม ด้วยแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความ เป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย มาสร้างองค์ความรู้ทางพุทธศาสนา หรือ LSBU Model เป็นกระบวนการที่สร้างขึ้น เพื่อพัฒนานักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้พื้นฐานการเรียนรู้ในสาระวิชาศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ที่สอดคล้องกับ ผลการศึกษาด้านการณปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

คำสำคัญ: กิจกรรมการจัดการเรียนรู้; พุทธศาสนิกชน; การต้นรู้

Abstract

This qualitative research aimed to study the current situation of learning management to foster the characteristics of active Buddhist practitioners among upper primary students and to develop learning activities that enhance these traits. The research targeted 14 upper primary students and teachers of Religion, Morality, and Ethics in the Social Studies, Religion, and Culture subject group at Wat Weruwan School, Nakhon Sawan Province, during the 2024 academic year, using purposive sampling. Three research instruments were employed: 1) an interview guide on the current situation and challenges in learning about active Buddhist practitioners for upper primary students, 2) a learning management manual based on the principles of the Seven Noble Qualities (Sappurisa Dhamma), and 3) activity observation and post-activity interview evaluation forms. Data were analyzed qualitatively through content analysis and descriptive writing. The findings revealed that students and teachers expressed a desire for simpler content and practical applications of Buddhist teachings in daily life. Students faced challenges with complex Buddhist terminology, which led to confusion and difficulty in understanding the core essence of Buddhism. Moreover, skepticism about the practical benefits of religion further contributed to their disengagement. The developed learning activities focused on understanding the Seven Noble Qualities, including awareness of life's nature, causality, self-awareness, moderation, time management, social coexistence, and respect for individual differences. These activities fostered moral excellence, independent of one's background. Teachers noted that students showed faster learning, a better understanding of life's nature, an improved awareness of social and environmental dynamics, and increased empathy. The structured and concise content made the lessons accessible for primary students. This learning approach, grounded in the LSBU Model, was designed to enhance students' fundamental knowledge in Religion, Morality, and Ethics, aligning with the findings on the current challenges of learning management for fostering active Buddhist practitioners in upper primary education.

Keywords: Learning activities; Strengthening active; Buddhist characteristics

1. บทนำ

การเรียนรู้ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันของสังคม เข้าใจเข้าใจการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ตามกาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้น ยอมรับในความคิดที่แตกต่าง และมีคุณธรรม เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ศาสนาพุทธเป็นสถาบันทางสังคมอย่างหนึ่ง และเป็นองค์ประกอบของสังคมที่สำคัญอย่างยิ่งที่มีอิทธิพลในการจัดระเบียบสังคมให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมและจริยธรรม เพื่อให้สังคมเป็นอยู่อย่างมีระบบ เป็นระเบียบเรียบร้อย การที่พระพุทธเจ้าค้นพบอริยสัจ 4 ด้วยวิธีที่เป็นการฝึกจิตด้วยสติจนถึงซึ่งความรู้แจ้งในสรรพสิ่ง สอนให้มนุษย์รู้จักทำบุญ รักษาศีล และเจริญภาวนาเพื่อจะได้เป็นหนทางในการพ้นทุกข์ของมนุษย์ ความศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการพัฒนาคุณค่าให้แก่ชีวิต เพื่อไปถึงความสำเร็จและความจริงอันสูงสุด มีองค์ธรรมที่สำคัญคือปัญญา ปัญญา คือ ความเชื่อ ที่ประกอบด้วยเหตุผลที่ถ่วงถ่วงแล้วจากปัญญา เพื่อไม่ให้สิ่งที่เชื่อนั้นเป็นศรัทธาที่มลาย ศาสนาพุทธประกอบด้วยสิ่งที่สำคัญอยู่ 5 ประการ คือ ศาสดา ศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนวัตถุ และศาสนพิธี เป็นหลัก ศาสนบุคคลคือพุทธบริษัททั้ง 4 ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เป็นส่วนสำคัญ มีหน้าที่สืบทอดพระพุทธศาสนาด้วยการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนและเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอน (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2557)

ปัญหาในปัจจุบันประชาชนมีศรัทธาแต่ไม่รู้จะเริ่มต้นที่ใด ส่วนมากมักเริ่มต้นจากการวางศรัทธาลงที่พระสงฆ์ เพราะเป็นรูปธรรมเห็นชัดเจนกว่าอย่างอื่น ชาวพุทธส่วนใหญ่ยังไม่เข้าถึงตัวแท้ของศาสนา คือพระธรรม เนื่องจากชาวพุทธขาดพลังศรัทธาในพระธรรมคำสอน ซึ่งเป็นวิกฤติศรัทธาจึงเกิดขึ้นในใจของชาวพุทธทั้งหลาย ทำให้เกิดความสับสนลังเลในพระพุทธศาสนาหากชาวพุทธส่วนใหญ่ยังสนใจพระพุทธศาสนาในส่วนที่เป็นพิธีกรรม โดยไม่สนใจส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระคือหลักพระธรรมแล้ว จะถือว่ายังไม่เข้าถึงพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง (บุญศรี พรหมมาพันธ์, 2539) จะเห็นได้จากข่าวในปัจจุบันที่ปรากฏในสังคมพุทธศาสนาในหลายกรณี เช่นพิธีกรรมของศาสนาเกี่ยวกับศีลธรรมเริ่มลดน้อยลง ในที่สุดก็กลายเป็นความขัดแย้งกับศีลธรรมทางศาสนา เช่นกรณีไอโซ่ ซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับอะไรกับศีล สมาธิ ปัญญาแต่อย่างใด (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2563) การแต่งกายเลียนแบบพระสงฆ์ที่นำไปแสดงโชว์ในทางไม่เหมาะสมต่อพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการปลอมแปลงพระธรรมวินัยเพื่อประโยชน์ของกลุ่มตน เช่นกรณีธรรมกาย ปัญหาพระนอนกรีดที่ประพฤติไม่เหมาะสมในพระธรรมวินัย เช่นกรณีหลวงปู่เณรคำ กรณีพุทธอิสระ กรณีสันติอโศก กรณีพระยันตระ เป็นต้น เมื่อประชาชนไม่เข้าใจว่าสิ่งไหนควรหรือไม่ควร หน่วยงานรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างความเข้าใจ ไม่ใช่ปล่อยเลยตามเลย จึงเกิดเป็นวิกฤติศรัทธาได้ (พระสมุห์ธณัฐพล ธมฺมสโร (ผลาเลิศ), พระเมณรัตน์ จิตตมโล (พิทักษ์ทรัพย์), 2566) การตั้งคำถามที่ว่าพระสงฆ์บางส่วนเป็นต้นเหตุแห่งวิกฤติศรัทธา จากสื่อต่างๆ ทำให้เกิดวิกฤติศรัทธาที่มีต่อพระภิกษุในสังคมไทย นำไปสู่ปัญหาความศรัทธาความเชื่อที่มีต่อหลักธรรมคำสั่ง

สอนทางพระพุทธศาสนา การเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการกล่อมเกลাজิตใจของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่กำลังเผชิญกับวิกฤตทางด้านคุณธรรมจริยธรรม มีแนวคิดเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น เป็นสาเหตุให้พุทธบริษัทบางส่วนมุ่งแสวงหาความสุขส่วนตัวผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ไม่ประพฤติปฏิบัติตามหนทางแห่งพระธรรมวินัย ส่งผลให้สังคมมีทิศทางที่แย่ง ไม่มีความไว้วางใจ การมีส่วนร่วมทางสังคมน้อยขึ้น การใช้ปัญญาแก้ปัญหาตามหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนามีแนวโน้มลดลง (พระสุพิทักษ์ โตเพ็ง, 2561)

ผู้วิจัยต้องการศึกษา เกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดเวฬุวัน จังหวัดนครสวรรค์ และเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดเวฬุวัน จังหวัดนครสวรรค์ เนื่องจากปัจจุบันเกิดวิกฤตศรัทธาพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ซึ่งส่งผลต่อความศรัทธาความเลื่อมใส และความเคารพในพระพุทธศาสนาตกลงมากกว่าสมัยก่อน เพราะพระภิกษุสามเณรประพฤติผิดพระธรรมวินัยมากขึ้น จะเห็นได้ว่าพลังศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนากำลังเริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามองค์ประกอบและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ มากระทบต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลพลังศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษา หาสาเหตุของวิกฤตศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาของประชาชน เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางป้องกันมิให้พระพุทธศาสนาต้องเสื่อมลง และสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ของชุมชนวัดเวฬุวัน ตำบลวังบ่อ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ อีกทั้งยังเป็นหนทางส่งเสริมให้ มีความศรัทธาและปฏิบัติตนต่อพระพุทธศาสนา ในทางที่ดีงามยิ่งขึ้น

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย
2. พัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ พระสุพิทักษ์ โตเพ็ง (2561) Gomez, Anna (2007) และเอกสารทางวิชาการซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบได้แก่ 1) หลักสูตรแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมรายวิชาพระพุทธศาสนา 2551 2) รูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ 3) คุณลักษณะความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ 4) หลักธรรมาสู่พุทธศาสนิกชนต้นรู้และการเสริมสร้างความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูผู้สอนสาระวิชาศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 1 คน นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเวฬุวัน จำนวน 14 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นประกอบด้วย 1) แบบ สัมภาษณ์สถานการณ์ปัจจุบันและปัญหาในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย 2) แบบประเมินการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ ของนักเรียนจากกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย 3) แบบสัมภาษณ์หลังจากการทำกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนัดหมาย วัน เวลา สำหรับการลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามวัน เวลา ที่นัดหมาย ซึ่งผู้วิจัยสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยใช้ประเด็นแนวทางการสัมภาษณ์เป็นคำถามจากกิจกรรมการจัดการเรียนรู้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาจากการรวบรวมข้อคิดเห็นแล้วบรรยายข้อมูลที่ ได้จากการสัมภาษณ์

4. ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ ความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย พบว่า

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน ทั้งด้านเนื้อหาในการสอน ด้านวิธีการสอน และด้านสื่อในการสอนความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ทางพุทธศาสนา ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่ครูผู้สอนกล่าวว่าสื่อที่นำมาจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ยังไม่ตอบโจทย์ให้กับนักเรียนมากพอ ผู้สอนอาจนำเสนอหรือจัดกิจกรรมผ่านสื่อต่างๆ เช่น แผ่นในงาน พาวเวอร์พอยท์ หรือ สื่อต่างๆ ที่หาได้ในชุมชน และสื่อที่นำมาใช้ควรสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและตรงตามหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ เนื้อหาที่มีความเข้าใจยากเลยไม่รู้หัวใจหลักของพุทธศาสนาที่แท้จริงว่ามันคืออะไร และด้านวิธีการสอน ครูส่วนใหญ่ในการสอนยังใช้บทเรียนจากหนังสือพระพุทธรูปศาสนาที่มีเนื้อหาที่เข้าใจยาก ครูไม่รู้ว่าสอนเนื้อหาจากเรื่องอะไร เพราะเนื้อหาพระพุทธรูปศาสนาหลายเรื่อง และครู ประถมส่วนใหญ่ต้องสอนหลายวิชาจึงไม่มีเวลามาทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องพระพุทธรูปศาสนา

จากการสัมภาษณ์นักเรียน ทั้งด้านเนื้อหาในการเรียน ด้านวิธีการสอนของครู และด้านสื่อในการสอนความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ทางพุทธศาสนา ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ปัญหาในการเรียนมีเนื้อหาที่เข้าใจยาก ทำให้สับสนคำ คำศัพท์ทางพุทธศาสนาที่แปลเป็นภาษาพูดคืออะไรทำให้การเรียนเข้าใจยาก และก็ไม่รู้ว่าศาสนาจะช่วยขัดเกลาคนได้จริงมั้ย เลยไม่รู้ว่าเรียนไปทำไมเพราะในหลายๆ เรื่องมีแต่เรื่องเสื่อมเสีย ในส่วนของข้อเสนอแนะที่ได้รับมา โดยนักเรียนได้กล่าวไว้ว่า อยากได้เนื้อหาการเรียนที่เข้าใจง่าย เป็นเนื้อหาแบบสรุป แปลคำศัพท์ทางพระพุทธรูปศาสนาที่ยากๆ ให้เป็นเรื่องง่ายๆ ให้เรียนเข้าใจหรือมีกิจกรรมที่เรียนให้สนุก มีกิจกรรมเรียนรู้เชิงปฏิบัติการว่าต้องปฏิบัติตัวอย่างไรตามมารยาททางสังคม เรียนง่าย เข้าใจ เข้าถึงหลักสูตร

2. ผลของการพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดเวฬุวัน จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า

การสังเกตการณ์ทำกิจกรรม ความรู้และความเข้าใจจากกิจกรรมนักเรียนมีความเข้าใจในการดำเนินชีวิตร่วมกันของคนในสังคม เข้าใจความเป็นธรรมชาติของชีวิต เข้าใจสังคมสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นพื้นฐานทางหลังธรรมที่นักเรียนเรียนรู้ได้ไว หลักสูตรและคุณลักษณะความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ จากกิจกรรมการเรียนรู้การดำเนินชีวิตสมัยใหม่ให้มีคุณภาพ ต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่น ที่มีสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ต้องมีเหตุผล มีความรอบคอบ และมีสติกับการใช้ชีวิตอยู่ตลอดเวลา นักเรียนให้การสอบ-ถาม ในส่วนที่สงสัย และพยายามให้ความร่วมมืออย่างดีในการเรียนรู้เพื่อที่จะได้เข้าถึงหลังสัปปริสธรรมทั้ง 7

การประเมินหลังทำกิจกรรมของครูผู้สอน มีเนื้อหาที่ควบคุมและกระชับ ไม่ยากสำหรับนักเรียน ประถม สื่อการสอนที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการสอนมีความสวยงาม น่าอ่าน น่าศึกษา มีข้อคิดสอดแทรกตามหลักสูตรที่นำเสนอ มีเนื้อหาที่ครอบคลุมทางพุทธศาสนา นักเรียนมีความสนใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทำกิจกรรม ห้องเรียนมีแต่ความผ่อนคลาย ข้อเสนอแนะจากกิจกรรมการเรียนรู้เป็น

กิจกรรมที่ดี นักเรียนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก อยากให้คิดค้นกิจกรรมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เข้าใจง่ายๆ อีก เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมของผู้เรียนต่อไปในอนาคต

การประเมินหลังทำกิจกรรมของนักเรียน ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ จากหลักธรรมการดำเนินชีวิตร่วมกันของคนในสังคม ทำให้เข้าใจความเป็นธรรมชาติของชีวิต รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักพอประมาณ รู้จักเวลา รู้จักการอยู่ร่วมกัน รู้จักความแตกต่างของบุคคล เอาใจเขามาใส่ใจเรา มองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน สามารถทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับตนและผู้อื่นได้อย่างไรชีวิตจำกัด เป็นกุศลธรรมที่ทำให้บุคคลเป็นคนดี โดยไม่ขึ้นอยู่กับชาติกำเนิด ฐานะ ความเป็นอยู่ หรือความมีการศึกษาสูง ความน่าสนใจ มีความเรียบง่ายและเข้าใจถึงหลักธรรม มีความสนุกดี ไม่เครียด สอนหลักธรรมตรงไปตรงมา ข้อเสนอแนะจากกิจกรรมการเรียนรู้ อยากให้คิดค้นกิจกรรมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เข้าใจง่ายๆ อีก ถึงบางช่วงที่มีคำสอนยากๆ บ้าง

5. อภิปรายผล

1. จากการศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ ความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ด้านเนื้อหาในการสอน ด้านวิธีการสอน และด้านสื่อในการสอนความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ทางพระพุทธศาสนา ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายของครูผู้สอน พบว่า เวลาเรียนรู้พระพุทธศาสนาไปแล้วไม่รู้จะนำไปใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างไร เนื้อหาที่มีความเข้าใจยากเลยไม่รู้หัวใจหลักของพระพุทธศาสนาที่แท้จริงว่ามันคืออะไร นักเรียนอยากได้เนื้อหาที่เข้าใจง่ายและนำไปใช้ชีวิตประจำวันได้ ตามหลักที่ตนนับถือพระพุทธศาสนา และครูส่วนใหญ่การสอนยังใช้บทเรียนจากหนังสือพระพุทธศาสนามีเนื้อหาที่เข้าใจยาก ครูไม่รู้ว่าจะสอนเนื้อหาจากเรื่องอะไร เพราะเนื้อหาพระพุทธศาสนามีหลายเรื่อง และครูประมณส่วนใหญ่ต้องสอนหลายวิชาจึงไม่มีเวลามาทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องพระพุทธศาสนา ในการจัดการเรียนรู้ควรใส่ใจและคำนึงความเหมาะสมของสื่อ และรูปแบบกิจกรรมนั้นว่ามีความสอดคล้องหรือเหมาะสมตรงตามมาตรฐานของโครงสร้างหลักสูตรหรือไม่ อีกทั้งทั้งผู้สอนควรมีรูปแบบในการจัดกิจกรรมที่ไม่ยากจนเกินไปโดยไม่เน้นการท่องจำเนื้อหาที่เยอะซึ่งไม่เหมาะสมกับผู้เรียน อีกทั้งควรคัดสรรสื่อที่ดีมีประโยชน์ที่สามารถทำให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ได้ง่ายและกิจกรรมที่จัดทำขึ้นนั้นควรเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ บุญศรี พรหมมาพันธ์ (2539) กล่าวว่า ประชาชนมีศรัทธาแต่ไม่รู้จะเริ่มต้นที่ใด ส่วนมากมักเริ่มต้นจากการวางศรัทธาลงที่พระสงฆ์ เพราะเป็นรูปธรรมเห็นชัดเจนกว่าอย่างอื่น ชาวพุทธส่วนใหญ่ยังไม่เข้าถึงตัวแท้ของศาสนาคือพระธรรม เนื่องจากชาวพุทธขาดพลังศรัทธาในพระธรรม คำสอน ซึ่งเป็นวิกฤติศรัทธาจึงเกิดขึ้นในใจของชาวพุทธทั้งหลาย ทำให้เกิดความสับสนลังเลในพระพุทธศาสนาหากชาวพุทธส่วน

ใหญ่ยังสนใจพระพุทธศาสนาในส่วนที่เป็นพิธีกรรม โดยไม่สนใจส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระคือหลักพระธรรมแล้ว จะถือว่ายังไม่เข้าถึงพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

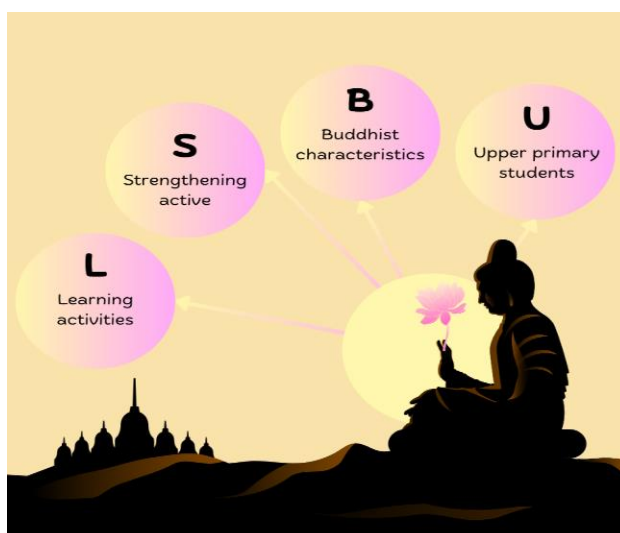
ด้านเนื้อหาในการเรียน ด้านวิธีการสอนของครู และด้านสื่อในการสอนความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ทางพุทธศาสนา ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายของนักเรียน พบว่า การเรียนการสอนนั้นมีการเรียนรู้ที่ผ่านเนื้อหาการเรียนพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่มาจากหนังสือเรียนที่ได้รับจากครูหรือทางโรงเรียน สื่อวิดีโอทาง YouTube, DLTV บ้าง สื่อสิ่งพิมพ์บ้างตามที่ครูหามาได้ แต่เนื้อหาการเรียนความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ยังไม่ดี ด้านปัญหาในการเรียนความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ มีปัญหาในการเรียนมีเนื้อหาที่เข้าใจยาก ทำให้สับสนคำ คำศัพท์ทางพุทธศาสนาที่แปลเป็นภาษาพูดคืออะไรทำให้การเรียนเข้าใจยาก และก็ไม่รู้ว่าศาสนาจะช่วยขัดเกลาคนได้จริงมั้ย เลยไม่รู้ว่าเรียนไปทำไมเพราะในหลายๆ เรื่องมีแต่เรื่องเสื่อมเสีย ซึ่งสอดคล้องกับ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2563) ข่าวก่อนปัจจุบันที่ปรากฏในสังคมพุทธศาสนาในหลายกรณี เช่นพิธีกรรมของศาสนาเกี่ยวกับศีลธรรมเริ่มลดน้อยลง ในที่สุดก็กลายเป็นความขัดแย้งกับศีลธรรมทางศาสนา เช่นกรณีไอโซ่ ซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับอะไรกับศีล สมาธิ ปัญญาแต่อย่างใด ซึ่งสอดคล้องกับ พระสมุห์ธรรณพล ธรรมสโร (ผลาเลิศ) พระเมธีธรรมาจารย์ จิตตมโล (พิทักษ์ทรัพย์) (2566) การแต่งกายเลียนแบบพระสงฆ์ที่นำไปแสดงโชว์ในทางไม่เหมาะสมต่อพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการปลอมแปลงพระธรรมวินัยเพื่อประโยชน์ของกลุ่มตน เช่นกรณีธรรมกาย ปัญหาพระนอกกริยาที่ประพฤติไม่เหมาะสมในพระธรรมวินัย เช่นกรณีหลวงปู่เฒ่าคำ กรณีพุทธอิสระ กรณีสันติอโศก กรณีพระยันตระเป็นต้น เมื่อประชาชนไม่เข้าใจว่าสิ่งไหนควรหรือไม่ควร หน่วยงานรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างความเข้าใจ ไม่ใช่ปล่อยเลยตามเลย จึงเกิดเป็นวิกฤตศรัทธาได้ ข้อเสนอแนะที่ได้รับมา อยากได้เนื้อหาการเรียนที่เข้าใจง่ายเป็นเนื้อหาแบบสรุป แปลคำศัพท์ทางพระพุทธศาสนาที่ยากๆ ให้เป็นเรื่องง่ายๆ ให้เรียนเข้าใจหรือมีกิจกรรมที่เรียนให้สนุก มีกิจกรรมเรียนรู้เชิงปฏิบัติการว่าต้องปฏิบัติด้วยใจตามมารยาททางสังคม เรียนง่าย เข้าใจ เข้าถึงหลักธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2543) การเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างพลังศรัทธาความเข้าใจที่ถูกต้อง และการปฏิบัติที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา ดังจะเห็นปรากฏตามข่าวว่ามีการจับพระสงฆ์สึกหรือการว่าร้ายใส่ความ การวิพากษ์วิจารณ์ในทางเสียหาย โดยปราศจากการตัดสินตามกระบวนการพระธรรมวินัยในบางกรณี หรือการวิพากษ์วิจารณ์ตัดสินตามอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวนี้ก็จัดเป็นกลุ่มที่ส่งผลเสียต่อพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน ดังนั้นการเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ จะทำให้พุทธศาสนิกชน เข้าใจพระธรรมวินัย แนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา สามารถคิดวิเคราะห์ แยกแยะ หรือตัดสินเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาได้อย่างมีเหตุผลเป็นระบบ และยังคงส่งผลดีต่อการสืบทอดพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง

2. จากผลของการพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดเวฬุวัน จังหวัดนครสวรรค์ ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนได้เรียนกิจกรรมที่นำมาสอนมีความเรียบง่ายและเข้าใจถึงหลักธรรมมีความสุข ไม่เครียด สอนหลักธรรมตรงไปตรงมา การได้รู้จักตัวเอง การได้รู้จักคนอื่นๆ ที่แตกต่างกัน การอยู่ร่วมกัน ก็ดีพอที่จะเข้าใจหลักธรรมที่มาสอนได้ มีความรู้ความเข้าใจจากหลักธรรมทั้ง 7 โดยรวม คือ เข้าใจความเป็นธรรมชาติของชีวิต รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักพอประมาณ รู้จักเวลา รู้จักการอยู่ร่วมกัน รู้จักความแตกต่างของบุคคล เป็นกุศลธรรมที่ทำให้บุคคลเป็นคนดี โดยไม่ขึ้นอยู่กับชาติกำเนิด ฐานะความเป็นอยู่ หรือความมีการศึกษาสูง มองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน สามารถทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับตนและผู้อื่นได้อย่างไร้ขีดจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับ Gomez, Anna (2007) การฝึกสมาธิและทักษะการเป็นตัวของตัวเองของผู้ปฏิบัติงานเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร พบว่า ความสามารถตามธรรมชาติ การศึกษา การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จิตวิญญาณ รวมถึงการทำสมาธิ และอิทธิพลทางวิชาชีพ ข้อมูลระบุว่าการทำสมาธิมีส่วนช่วยต่อทักษะการพึ่งพาตนเอง ทั้งหมดที่กำหนดไว้ในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งรวมถึงการตระหนักรู้ในตนเองและการดูแลตนเอง การอยู่กับลูกค้า การกระทำด้วยความเห็นอกเห็นใจและละเอียดอ่อน มุ่งเน้นไปที่ความต้องการของลูกค้า และการรับฟัง ได้ข้อสรุปสามประการจากข้อมูล ประการแรก การทำสมาธิปลูกฝังวิธีการเป็นของผู้ฝึกหัด ซึ่งส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีต่อสุขภาพ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยให้ผู้อื่นเปลี่ยนแปลงได้ ประการที่สอง กรอบการทำงานสำหรับการพัฒนาทักษะการพึ่งพาตนเอง อาจเริ่มต้นด้วยการระบุบุคคลที่มีความสนใจโดยธรรมชาติ สุดท้ายนี้สำหรับวิชาเหล่านี้ ความสัมพันธ์ระหว่างการทำสมาธิกับทักษะการพึ่งพาตนเองปรากฏชัด และแนะนำว่าการฝึกสมาธิเพิ่มเติมสามารถช่วยพัฒนาทักษะการพึ่งพาตนเองต่อไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความสามารถในการอยู่กับสิ่งที่เป็นอย่าง การสร้างการฝึกอบรมทักษะการพึ่งพาตนเองที่มีการพัฒนาและต่อเนื่อง ซึ่งรวมถึงการทำสมาธิและการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อให้แน่ใจว่าผู้ฝึกปฏิบัติมีประสิทธิผลในการปฏิบัติของตน

ด้านครูผู้สอนเมื่อได้เห็นการจัดการพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย นักเรียนมีความสนใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทำกิจกรรม นักเรียนมีความสุขที่พระอาจารย์ได้นำหลักธรรมมานำเสนอ ที่ทำให้ห้องเรียนมีความผ่อนคลาย นักเรียนมีการเรียนรู้ได้ไว เข้าใจความเป็นธรรมชาติของชีวิต เข้าใจสังคัมสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา โดยใช้หลักธรรมที่พระอาจารย์สอนมาตอบโจทย์ในการเรียนรู้ของนักเรียนมีเนื้อหาที่ควบคุมและกระชับ ไม่ยากสำหรับนักเรียนประถม สื่อการสอนมีความสวยงาม น่าอ่าน น่าศึกษามีข้อคิดสอดแทรกตามหลักธรรมที่นำเสนอมีเนื้อหาที่ครอบคลุมทางพุทธศาสนา เหมาะสำหรับเด็กประถมและผู้สนใจหลักธรรมทางศาสนาพุทธเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับ พระสุพิทักษ์ โตเพ็ง (2561) ศรีธำนาในหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนยุคโลกาภิวัตน์ พบว่า 1. พุทธศาสนิกชนมี

ศรัทธาในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความเข้าใจในเรื่องศรัทธาและปัญญา อริยสัจ 4 การมุ่งเน้นเรื่อง การพ้นทุกข์และให้รู้จักทุกข์และวิธีดับทุกข์ให้พ้นจากความไม่รู้จริงในธรรมชาติอันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ 2. ศรัทธาความเชื่อในหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ พบว่า ปัจจัยด้านหลักธรรม คำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม และปัจจัยด้านการ สื่อสารมวลชน มีผลกระทบต่อศรัทธาความเชื่อในหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ ศรัทธาในหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนยุคโลกาภิวัตน์นี้ให้ยั่งยืน ที่จะต้องมีและ นำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมท่ามกลางสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีองค์ประกอบสำคัญที่เป็น แนวทางในการพัฒนา 1 การสืบทอดพระพุทธศาสนาเป็นพันธกิจของพระสงฆ์ ซึ่งประกอบด้วยพระสงฆ์ที่ทำ หน้าที่เจ้าอาวาส และพระสงฆ์ในวัด พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เจ้าอาวาส มีความจำเป็นในการพัฒนาตนเองในเรื่อง ภาวะผู้นำ บริหารกิจการวัดโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้พระในวัด พุทธศาสนิกชนรอบวัดหรือ บุคคลอื่น ๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมในการบริหารกิจการของวัด 2 วัด เป็นศาสนสถานที่พุทธบริษัทประกอบ กิจกรรมทางศาสนา ต้องมีการปรับบทบาทรับใช้สังคมมากขึ้น ด้วยการดำเนินกิจกรรมด้านสาธารณะ ปรับ ความสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์และประชาชนให้กระชับแน่นยิ่งขึ้น ใช้ความเป็นกัลยาณมิตร วัฒนธรรมที่เป็น เอกลักษณะ เปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนทุกคนเข้าร่วมอย่างเท่าเทียม รวมทั้งเปิดวัดให้ชุมชนเข้าร่วม รับผิดชอบการดำเนินการกิจการของสงฆ์มากขึ้น 3 องค์การสงฆ์ เป็นองค์กรบริหารปกครองสงฆ์ ต้องกำหนด นโยบายในการรื้อฟื้นให้พุทธศาสนิกชนหันมาสนใจและเข้าใจว่าพระพุทธศาสนา พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน มีหน้าที่เดียวกันในการสร้างศรัทธาในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ภาพ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธศาสนิกชนตื่นรู้ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางพุทธศาสนา หรือ LSBU Model

องค์ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน
ตัวชี้วัด มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระวิชาศาสนา ศีลธรรม
จริยธรรมทางพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 2) การตื่นรู้ การนำ
หลักธรรมการตื่นรู้ของพระพุทธเจ้า และการเสริมหลักสัปปุริสธรรม 7 มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของคนดี มี 7
ประการคือ 1.อัมมัญญาตา= รู้จักเหตุ 2.อัตถัญญาตา = รู้จักผล 3.อัตตัญญาตา=รู้จักตนเอง 4.มัตตัญญาตา=รู้จักความ
พอดี 5.กาลัญญาตา=รู้จักกาล 6.ปริสสัญญาตา=รู้จักชุมชน 7.บุคคลปิโรปรัญญาตา=รู้จักบุคคล เพื่อเป็นพลเมืองตื่นรู้ และ
แบบอย่างที่ดีต่อคนในสังคมต่อไป 3) พื้นฐานของพุทธศาสนิกชน ที่ประกอบไปด้วย 1) ศึกษาคำสั่งสอนของ
พระพุทธเจ้า 2) ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า 3) สัมผัสผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของ
พระพุทธเจ้า 4) ช่วยกันเผยแผ่ชี้แจงแสดงหลักธรรมของพระผู้มีพระภาคเจ้า 5) ช่วยปกป้องรักษาพระพุทธศาสนาให้
วัฒนาสถาพรสืบไป 4) นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ให้มีความตระหนักรู้ ภายใต้สังคมที่มีการ
เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สามารถนำกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันและอยู่ร่วมกับคนใน
สังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงของของสถานการณ์ทางสังคมต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่
เสมอ เพื่อให้ครูผู้สอนรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจริงของสถานการณ์ทางสังคมในช่วงขณะนั้น

1.2 ปรับรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย มีความสอดคล้องกับ
ความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ด้วยความรู้และนวัตกรรมการเรียนรู้ที่
หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาต่อไป

1.3 ควรนำไปเป็นแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อ
ส่งเสริมความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ให้สูงขึ้น บนพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพื่อให้ครูผู้สอนและ
ผู้เรียนมีการพัฒนาศักยภาพด้านการเรียนรู้ร่วมกันในสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

1.4 ควรปรับระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มากขึ้น
เพื่อที่จะให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่ลงลึกในสาระวิชาศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ได้อย่างเต็มที่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยทางพุทธศาสนาที่จำเป็นของผู้เรียนในยุคสมัยใหม่ในอนาคต อย่างต่อเนื่อง และเป็นปัจจุบัน เพื่อที่จะสามารถส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนได้ตรงตามความเปลี่ยนแปลงทางปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นใน ณ เวลานั้น

2.2 ควรศึกษาและพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่เข้ากับยุคสมัย เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

2.3 ควรศึกษาและพัฒนาวัตกรรมการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สอนให้เข้าใจง่าย ๆ ที่มากกว่า 1 อย่าง เพื่อส่งเสริมความเป็นพุทธศาสนิกชนต้นรู้ของผู้เรียนให้มีความรู้รอบด้าน และมีสติการใช้ชีวิตที่มากขึ้น

2.4 ควรมีการวางแผนหรือเตรียมเนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สื่อการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องมาช่วยสอนนักเรียน เพื่อเป็นการดูแลการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้อย่างทั่วถึง และช่วยในเรื่องของการบริหารเวลาในการจัดกิจกรรมให้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2563). *วิกฤตศรัทธาของพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ 11 - 17 ธันวาคม 2563

บุญศรี พรหมมาพันธ์. (2539). *วิกฤตศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา* นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2557). *สุจริตธรรมในฐานะเครื่องมือป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย*
ปัจจุบัน. พระนครศรีอยุธยา : วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2(ฉบับพิเศษ), 24-40.

พระสมุทรธัญพล ธมฺมสโร (ผลาเลิศ), พระเมธีธรรมาภรณ์ จิตตมโล (พิทักษ์ทรัพย์). (2566). *วิกฤติการณ์ศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์ไทยและแนวทางการสร้างศรัทธาของพระสงฆ์ในยุคโซเชียล. พระนครศรีอยุธยา : วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1, 14-21.*

พระสุพิทักษ์ โตเพ็ง. (2561). *ศรัทธาความเชื่อในหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนยุคโลกาภิวัตน์*. ปทุมธานี : วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551) *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2543). *ชาวพุทธต้องเป็นผู้ตื่น*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 3.

Gomez, Anna. (2007). *Meditation and self-as-instrument skills among organization change practitioners*. California: ProQuest Dissertations & Theses.